

and Financiers of the Agricultural Industry of Ukraine developed Methodical recommendations for accounting for direct damage caused to agricultural enterprises as a result of the armed aggression of the Russian Federation [2]. These recommendations consider the sectoral features of agricultural enterprises and, most importantly, are built based on accounting procedures and methods, enabling every professional accountant to apply them in practice without additional training efforts.

According to these methodical recommendations, it is proposed [2]:

1) To give agricultural enterprises the right to determine the amount of damages independently.

2) Be oriented when determining damages regarding:

– fixed – for the cost of reproduction (replacement) of damaged (destroyed) property, taking into account its condition before the damage was caused;

– stocks – at the market prices of the corresponding asset on the date of determination of losses.

The commission, which an accountant heads, must have evidence of market prices based on which damage calculations were made.

As H. Pchelynska states, in addition to the issue of methodical provision, the main problems of accounting for the disposal of fixed assets as a result of armed aggression are [3]:

– impossibility of ensuring safe and unimpeded access of the inventory commission to assets, primary documents and accounting registers;

– availability of preservation of the specified documents and registers;

– possibility of documentary confirmation of the fact of destruction and loss of property;

– fair determination of the amount of compensation (in terms of time, cost of services) for lost, alienated and voluntarily transferred fixed assets and legal determination of the person responsible for compensation for destroyed property.

At the same time, the issue of methodical provision remains fundamental. As the analysis shows, the application of a methodical provision that considers the industry's specifics will allow for an increase in the level of objectivity of the assessment and the informativeness of the accounting of losses caused to enterprises.

References: 1. *Methodology* for determining the damage and amount of damage caused to enterprises, institutions and organizations of all forms of ownership as a result of the destruction and damage to their property in connection with the armed aggression of the Russian Federation, as well as the lost profit from the impossibility or obstacles in the conduct of the economic activity, approved by Ministry of Economy of Ukraine and the State Property Fund of Ukraine, October 18, 2022, No. 3904/1223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text>. 2. *Methodical* recommendations for accounting for direct damage caused to agricultural enterprises as a result of the armed aggression of the Russian Federation. URL: https://drive.google.com/file/d/1AZECIerAE6wNn5ke-CMo9EQzz_kIQcaf/view. 3. Pchelynska H. Features of accounting for fixed assets under martial law in Ukraine. *Economy and Society*. 2023. No 51. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-13>.

УДК 658

Клименко Т.В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування

Карженков Я.І., здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ ЯК УМОВА БЕЗПЕЧНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: економічна система, економічна стійкість, економічна безпека, фактори впливу, внутрішня й зовнішня стійкість, конкурентоздатність.

Стабільне функціонування та сталий розвиток підприємства неможливий без забезпечення належного рівня економічної стійкості, особливо в умовах невизначеності та ризиковості діяльності. Економічна стійкість характеризує здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього й внутрішнього середовища, забезпечуючи нормальне

функціонування, ефективну діяльність та стійкий розвиток у довгостроковій перспективі, що надає йому перевагу в конкурентній боротьбі.

Категорія «стійкість» є об'єктом дослідження різних наук, зазвичай, у словниках трактується як «стабільність, здатність системи, що має досить складні сценарії поведіння, зберігати деякі властивості й характеристики незмінними» [1].

Економічна стійкість взаємопов'язана із економічною безпекою підприємства, адже підприємства працюють в умовах невизначеності та високого рівня ризику. Стратегічне управління з позиції економічної безпеки є одним з найважливіших інструментів збереження економічної стійкості підприємства, сприяє забезпеченню здатності до самовідновлення у разі негативного впливу факторів зовнішнього середовища [2].

Розглядаючи економічну стійкість як характеристику розвитку підприємства, яке, своєю чергою, функціонує як система, необхідно враховувати такі умови: спрямованість на досягнення стратегічної мети та завдань розвитку економіки в цілому; відтворювальний процес має відповідати динаміці потреб макросистеми; наявність самостійності та автономності в межах норм чинного законодавства та відповідно до вимог системи управління підприємством; наявність певного потенціалу, який забезпечує самоорганізацію та саморозвиток [4].

Ключовими змістовними аспектами поняття «економічна стійкість» є:

1) за рахунок удосконалення попередніх форм об'єкту (без суттєвої їх зміни) забезпечується стійкість системи;

2) за умов функціонування поточної системи у різних площинах, один і той самий стан економічної системи може бути як нестійким, так і стійким;

3) баланс різнонаправлених процесів, пов'язаних із «руйнуванням» і створенням зумовлює одночасне існування ознак нестійкої та стійкої системи;

4) для забезпечення адекватного й точного відображення економічної стійкості має бути накопичений достатній обсяг статистичних даних;

5) об'єкти, які включені до структури економічної стійкості, повинні охоплювати всі види діяльності підприємства;

б) вплив сукупність факторів визначає зміни у забезпеченні економічної стійкості, що передбачає багато варіантів розвитку економічної системи [3].

Сукупність факторів, від яких залежить економічна стійкість підприємства, можна умовно поділити на такі види:

- внутрішні (галузева приналежність; асортимент, обсяги виробництва і реалізації продукції; фінансовий стан; рівень витрат; платіжна дисципліна; конкурентоздатність підприємства; кваліфікація працівників; технічний та технологічний рівень виробництва, інноваційна активність; методи організації виробництва та управління тощо);

- зовнішні (природно-кліматичні умови; надзвичайні події; нормативно-правове забезпечення; політична ситуація; податкове регулювання; демографічна структура; рівень реальних доходів населення; попит на продукцію; розвиток фінансово-кредитних установ; вартість джерел фінансування; рівень конкуренції на ринку; рівень інфляції; коливання курсу валют; екологічні фактори тощо).

У цьому контексті доречним є виділення внутрішньої та зовнішньої економічної стійкості. Внутрішня економічна стійкість характеризує здатність підприємства ефективно реагувати на зміни стану ресурсного забезпечення, забезпечуючи позитивну динаміку основних економічних показників діяльності та розвитку. Натомість, зовнішня економічна стійкість визначає здатність підприємства пристосовуватися до впливу зовнішніх факторів, забезпечуючи стабільне функціонування та динамічний розвиток. При цьому, внутрішня й зовнішня стійкість впливають одна на одну, забезпечуючи загальну стійкість функціонування та розвитку підприємства, його конкурентоздатність.

Залежно від тривалості та часу забезпечення економічної стійкості можна виділити такі її види:

- ретроспективна стійкість, сформована в попередніх періодах на основі ефективного поєднання економічних інструментів;

- оперативна стійкість, яка забезпечується в поточному періоді на основі застосування економічного інструментарію та з можливістю коригування планових показників розвитку підприємства;

- прогнозна стійкість, яка ідентифікується із застосуванням економіко-математичних методів у процесі планування та прогнозування;

- стратегічна стійкість, досягнення якої визначається у відповідній стратегії розвитку підприємства на основі фінансових показників, що має сприяти стабільному його функціонуванню та розвитку.

Характеристика економічної стійкості суб'єкта господарювання має включати екологічні аспекти, зважаючи на той негативний вплив на навколишнє природне середовище, який здійснює більшість підприємств реального сектору економіки, а також на необхідність фінансування заходів, спрямованих на відшкодування завданої шкоди, на утилізацію шкідливих речовин тощо.

Отже, економічна стійкість підприємства характеризується його здатністю гнучкої й швидкої адаптації до змін внутрішнього та зовнішнього середовища і сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, забезпеченню належного рівня платоспроможності, фінансової незалежності, ділової активності, а також нормальному функціонуванню та безпечному його розвитку в мінливих умовах невизначеного бізнес-середовища.

Список використаних джерел: 1. *Вітлінський В.В.* Моделювання економіки: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 408 с. 2. *Дикань В.Л., Воловельська І.В., Маковоз О.В.* Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Харків: УкрДАЗТ, 2011. 266 с. 3. *Сабадаш Л.О.* Моніторинг економічної стійкості підприємства в кризових умовах: дис. на здоб. наук. ступ. д-ра філософії зі спец. 051 – Економіка. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 250 с. 4. *Скриль О.К.* Синтез механізмів управління економічною стійкістю підприємства: дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук зі спец. 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Полтава: ПУЕТ, 2016. 218 с.

УДК 658

Клименко Т.В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування
Поліщук О.Г., здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Ключові слова: економічна безпека, моніторинг, захищеність, загрози, адаптивність.

Нестабільність та висока ризиковість національної економіки, невизначеність умов функціонування, вплив сукупності загроз внутрішнього й зовнішнього походження на фінансово-господарські результати діяльності підприємств можуть бути причиною порушення їх економічної безпеки, що загрожуватиме подальшому існуванню цих підприємств. Особливо питання безпечного функціонування постало для вітчизняного бізнесу після повномасштабного вторгнення РФ на територію України, коли більшість з них повністю або частково втратила свій економічний потенціал: матеріальні ресурси, виробничі потужності, персонал, економічні зв'язки тощо, а також можливості подальшої діяльності та розвитку. Проте, для підтримання обороноздатності та розвитку національної економіки, хоча й в умовах значних обмежень, необхідно розробити механізм убезпечення фінансово-господарської діяльності підприємств, здатного адаптуватися до умов, що змінюються, а з боку держави, – створити належні умови для функціонування та розвитку бізнесу.

Дослідження наукових напрацювань показало відсутність єдиного підходу до розуміння сутності поняття «економічна безпека підприємства», поряд з цим, можна виділити такі ключові підходи:

- сприймаючи підприємство як систему, економічна безпека також має розглядатися як єдина цілісна *система*, яка за рахунок захисних методів і економічного інструментарію дозволяє забезпечувати безперебійну діяльність та розвиток підприємства;